

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням Вченої ради ХДАЕУ

від 26 березня 2026 р., протокол №11

Введено в дію наказом ректора

від 26 березня 2026 р. №11/ОД

Юрій КИРИЛОВ

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

зі спеціальності

D7 Торгівля ОПП «Торгівля та підприємництво»

для прийому на навчання для здобуття ступеня бакалавра на основі НРК6, НРК7

ВСТУП

Головним завданням фахового вступного іспиту є виявлення у вступників рівня спеціальних знань і практичних навичок з комплексу фахових навчальних дисциплін.

Для вступників на навчання за освітнім ступенем «Бакалавр» за спеціальністю D7 Торгівля ОПП «Торгівля та підприємництво» передбачено два блоки дисциплін. **Блок А** включає дисципліну циклу загальної теоретичної підготовки – «Основи економічної теорії». **Блок Б** складається з ряду дисциплін циклу професійної підготовки: «Економіка підприємства», «Основи підприємництва».

Програма за кожною дисципліною складається з анотації, переліку тем, їх змісту та списку рекомендованих літературних джерел.

Програма фахового вступного іспиту включає перелік питань до кожної теми з дисциплін, на основі яких формуються тестові завдання, що дає змогу вступнику заздалегідь підготуватися до тестування, та критерії оцінювання результатів тестування.

При підготовці до фахового вступного іспиту абітурієнти повинні, відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики на базі ОС «Бакалавр» (ОКР «Спеціаліст», ОС «Магістр» для отримання другої вищої освіти, продемонструвати достатній рівень знань з дисциплін циклу загальної теоретичної та професійної підготовки.

Структура білету. Екзаменаційне завдання складається із 30 тестових завдань закритої форми з обранням однієї правильної відповіді із декількох запропонованих, правильне виконання яких дає змогу вступникові взяти участь у конкурсному відборі на спеціальність D7 Торгівля для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на базі ступенів вищої освіти «Бакалавр», «Магістр», ОКР «Спеціаліст».

Серед них – 10 тестів з блоку А загальних теоретичних дисциплін та 20 тестів з блоку Б з дисциплін професійної підготовки.

Порядок проведення фахового вступного іспиту:

1. Тривалість проведення співбесіди – 90 хв.

2. Під час проведення фахового вступного іспиту не дозволяється користуватися електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками, періодичними виданнями та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії.

3. Під час фахового вступного іспиту слід користуватися ручкою з синіми чорнилами.

4. Оцінювання результатів фахового вступного іспиту проводиться за визначеними критеріями.

Блок А. Дисципліни циклу загальної теоретичної підготовки

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи економічної теорії»

Анотація

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів глибоких економічних знань, логіки сучасного економічного мислення і економічної культури, адекватних умовам ринкових відносин, навчання здобувачів базовим методам аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою професійною діяльністю.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є: формування у майбутніх спеціалістів нової системи економічних знань, які б відповідали умовам нових ринкових відносин в Україні; формування навиків необхідних для аналізу реальних економічних процесів і прийняття обґрунтованих рішень з приводу економічних проблем сучасності; розкриття суті соціально-орієнтованої ринкової економіки; розуміння логіки функціонування ринкових відносин у конкретних господарських системах; розуміння соціально-економічних суперечностей підприємницького господарювання.

Перелік тем дисципліни «Основи економічної теорії»

№	Назва теми
1	Предмет і метод економічної теорії. Економічна система суспільства та власність.
2	Форми суспільного виробництва. Ринок як форма функціонування товарного господарства, його закони.
3	Суспільне відтворення на макрорівні.
4	Економічна діяльність на мікрорівні.
5	Форми організації суспільного виробництва.
6	Капітал: процес виробництва і нагромадження.

7	Система розподілу доходів. Соціальна політика держави.
8	Витрати виробництва і прибуток.
9	Сутність, функції ринків. Моделі ринків.
10	Конкуренція і ціноутворення
11	Домогосподарство в системі економічних відносин.
12	Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток.
13	Світова система господарства, її основні риси та напрямки розвитку.

Зміст за темами

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії. Економічна система суспільства та власність.

Предмет економічної теорії і його тлумачення різними школами. Складові частини сучасної економічної теорії. Позитивна та нормативна економічна теорія. Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів. Методи пізнання економічних процесів і явищ. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної теорії.

Місце економічної теорії в системі економічних наук. Економічна теорія та економічна політика. Економічна теорія як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи, інструменти економічної політики.

Потреби як рушійні сили економічного розвитку. Закон зростання потреб. Проблема використання обмежених ресурсів для задоволення існуючих потреб. Потреби на правоохоронні послуги та вибір альтернативних можливостей щодо використання обмежених ресурсів для їх задоволення.

Тема 2. Форми суспільного виробництва. Ринок як форма функціонування товарного господарства, його закони.

Суспільне виробництво та його фактори. Форми суспільного виробництва. Ступінь розвитку товарного виробництва в Україні. Доіндустріальна, індустріальна, постіндустріальна економіка. Товар і його властивості. Властивості товару: споживча та мінова вартість. Цінність товару та чинники, що на неї впливають. Теорії вартості. Гроші як економічна категорія. Розвиток форм вартості та виникнення грошей. Закон грошового обігу. Ринок як економічна категорія. Основні умови виникнення ринку. Структура ринку та її характеристика за основними об'єктами. Ринкова інфраструктура. Механізм дії ринкової економіки. Основні закони ринкової економіки та їх загальна характеристика. Моделі ринкової економіки. Сутність конкуренції. Об'єктивні умови виникнення та існування конкуренції. Види конкуренції. Методи і способи конкурентної боротьби. Монополія та її сутність. Об'єктивні умови виникнення монополії. Форми монополістичних об'єднань та їх характеристика.

Тема 3. Економічна діяльність на мікрорівні.

Підприємство як основний суб'єкт економічних відносин. Класифікація підприємств за різними ознаками. Форми об'єднань підприємств. Фонди підприємства. Підприємництво. Умови виникнення підприємництва. Основні організаційні форми суб'єктів підприємницької діяльності. Правові основи підприємництва в Україні. Взаємовідносини між державою та суб'єктами підприємницької діяльності. Сутність капіталу. Види капіталу. Собівартість. Зовнішні та внутрішні витрати. Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Витрати виробництва у довготривалому періоді. Економічна природа прибутку. Рентабельність продукції та виробництва. Шляхи підвищення ефективності виробництва. Попит як економічна категорія. Закон попиту. Крива попиту. Зміни у попиті та його величині. Цінова еластичність попиту. Пропозиція як економічна категорія. Закон пропозиції. Крива пропозиції. Зміни у пропозиції та її величині. Цінова еластичність пропозиції. Ціна як економічна категорія. Структура ціни. Класифікація цін. Механізм ціноутворення.

Тема 4. Суспільне відтворення на макрорівні.

Макроекономіка та її сутність. Сутність та багатогранність процесу відтворення. Просте та розширене відтворення. Особливості відтворення у аграрному секторі економіки. Сутність нагромадження. Фонд нагромадження. Структурні зрушення в пропорціях суспільного відтворення. Екстенсивний та інтенсивний типи економічного зростання. Форми суспільного продукту: натуральна та грошова. Основні макроекономічні показники. Роль макроекономічних показників. Валовий національний продукт (ВНП). Розрахунок ВНП за витратами. Розрахунок ВНП за доходами. Номінальний та реальний ВНП. ВНП на душу населення. ВНП та суспільний добробут. Інші показники національних рахунків. Валовий внутрішній продукт. Чистий національний продукт. Національний дохід. Особистий дохід. Дохід після сплати податків. Оцінка економічного стану країни за динамікою основних макроекономічних показників та у порівнянні з аналогічними показниками інших країн.

Тема 5. Форми організації суспільного виробництва.

Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне. Сутність та основні риси натурального господарства. Товарне господарство. Умови виникнення та еволюція товарного виробництва. Товар і його властивості.

Товарна форма виробленого продукту та послуг. Відмінність товару від продукту. Вартість як економічна категорія. Вартість (мінова вартість) і споживна вартість. Економічні теорії про вартість товару. Теорія трудової вартості, теорія «трьох факторів», теорія граничної корисності. Величина вартості товару. Конкретна й абстрактна праця. Залежність величини вартості товару від продуктивності праці. Проста та розвинена форми товарного виробництва. Закон вартості та його функції.

Виникнення, суть і функції грошей. Теорії грошей. Види грошей. Види грошей. Ціна товару та фактори, що на неї впливають.

Грошовий обіг і його закони. Грошовий мультиплікатор. Грошова система та її елементи. Основні типи грошових систем. Інфляція. Антиінфляційна діяльність держави. Методи боротьби з інфляцією. Особливості грошового обігу в Україні.

Тема 6. Капітал: процес виробництва і нагромадження.

Капітал як економічна категорія. Загальна характеристика процесу перетворення грошей у капітал. Теорії про сутність капіталу. Загальна формула руху капіталу. Попит та пропозиція капіталу.

Види та форми капіталу. Людський капітал. Інтелектуальний капітал. Фінансовий капітал. Виробничий капітал. Капітал як фактор виробництва. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Основний капітал і механізм його відтворення. Оборотний капітал. Фонди обігу. Оборотні засоби.

Нагромадження капіталу: сутність та показники ефективності. Фінансування і кредитування. Інвестиційна діяльність. Види та джерела формування інвестицій. Класифікація інвестицій. Інвестиційна політика України.

Тема 7. Система розподілу доходів. Соціальна політика держави.

Система розподілу доходів в умовах ринкової економіки. Основні види доходів. Сутність заробітної плати як товару робоча сила. Чинники, що впливають на рівень заробітної плати. Мінімальна заробітна плата. Споживчий кошик та прожитковий мінімум. Номінальна заробітна плата. Реальна заробітна плата.

Загальний рівень заробітної плати. Диференціація ставок заробітної плати. Державна політика у сфері заробітної плати. Форми доходів від власності. Економічна рента. Позичковий процент. Підприємницький дохід та економічний прибуток. Державна політика доходів. Крива Лоренца. Вплив розподілу доходів на розвиток економіки країни. Суспільні фонди споживання: сутність та джерела формування. Соціальна політика держави на сучасному етапі.

Тема 8. Витрати виробництва і прибуток.

Витрати виробництва. Теорії витрат виробництва. Сучасна класифікація витрат. Суспільні витрати. Економічні й бухгалтерські витрати. Витрати у короткостроковому і довгостроковому періоді. Постійні та змінні витрати. Граничні витрати. Валові (сукупні) витрати. Собівартість продукції, її види та структура. Шляхи зниження собівартості.

Валовий дохід. Прибуток як економічна категорія. Концепції про джерела прибутку. Функції та види прибутку. Економічний прибуток, бухгалтерський прибуток. Показники прибутковості діяльності фірми. Рентабельність та її види. Міжгалузєва конкуренція та формування середньої норми прибутку.

Тема 9. Сутність, функції ринків. Моделі ринків.

Об'єктивні передумови виникнення ринку. Поняття ринку: альтернативні теорії. Риси, структура та функції ринку. Класифікації ринків за різними ознаками. Характерні ознаки сучасної ринкової економіки в Україні.

Основи теорії попиту та пропозиції. Попит. Закон попиту, його графічне відображення. Пропозиція. Закон пропозиції та його графічне відображення. Нецінові фактори попиту і пропозиції. Взаємодія попиту і пропозиції в умовах ринкової економіки. Ринкова рівновага. Ціна рівноваги. Еластичність попиту та пропозиції. Ціна товару і фактори, що на неї впливають. Види цін.

Тема 10. Конкуренція і ціноутворення

Конкуренція та її сутність. Ринкова конкуренція. Функції та форми конкуренції. Методи конкурентної боротьби. Позитивні й негативні наслідки конкуренції. Конкуренція і монополія. Конкуренція і моделі ринків. Особливості ціноутворення на різних ринках. Характеристика ринку досконалої конкуренції. Ринок недосконалої конкуренції: монополістична конкуренція, монополія, олігополія. Особливості ціноутворення на різних ринках. Антимонопольна політика і антимонопольне законодавство.

Поняття і суть ринкової інфраструктури, її основні елементи. Фактори, що впливають на інфраструктуру. Функції ринкової інфраструктури.

Банки, їх види та функції. Структура банків: за ознакою форм власності і за функціональним призначенням. Банківські операції. Небанківські фінансові установи: страхові компанії, інвестиційні фонди, пенсійні фонди. Банківська система України.

Товарна біржа, її види і функції. Біржові угоди.

Механізм біржової торгівлі цінними паперами. Брокерські фірми. Курс акцій. Дивіденди. Біржові індекси. Акції. Облігації. Казначейські зобов'язання та ощадні сертифікати. Ринок цінних паперів. Фондова біржа та її функції.

Валютна біржа. Українська Міжбанківська валютна біржа.

Біржа праці та її функції. Служба зайнятості в Україні. Шляхи та проблеми розвитку ринкової інфраструктури в Україні.

Тема 11. Домогосподарство в системі економічних відносин.

Домогосподарства як суб'єкт ринкових відносин. Загальна характеристика домогосподарств. Двоїста роль домогосподарств в економіці. Домогосподарства як постачальники ресурсів. Доходи домогосподарства. Витрати домогосподарства та їх структура. Розподіл доходів на особисте споживання, податки і заощадження. Місце домогосподарства в кругообігу продуктів, ресурсів і доходів. Заощадження домогосподарств як джерело інвестицій.

Тема 12. Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток.

Сутність підприємництва і умови його існування. Види та функції підприємництва. Умови розвитку підприємництва. Об'єкти та суб'єкти підприємництва. Види підприємництва. Форми організації підприємницької діяльності.

Фірма (підприємство) – організаційна форма підприємництва. Джерела формування майна підприємств. Організаційна структура підприємства. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки. Сутність та основні характеристики підприємства. Основні форми підприємств. Види та функції підприємств.

Значення прибутку в розвитку підприємства. Підприємницький дохід. Валовий дохід та прибуток. Регулювання підприємницької діяльності.

Тема 13. Світова система господарства, її основні риси та напрямки розвитку.

Валютна система та міжнародні валютні відносини. Суть світової системи господарства, її виникнення та розвиток. Об'єктивні умови існування світового господарства. Глобалізація сучасної економіки. Міжнародний поділ праці. Форми світових економічних відносин. Міжнародна торгівля. Економічна основа торгівлі.

Зовнішньоекономічна політика. Протекціонізм. Вільна торгівля. Світове господарство як зростаюча суперечлива цілісність. Основні форми міждержавних об'єднань у сучасній економіці. Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство. Всесвітня торгівельна організація. Еволюція системи валютних відносин. Валютні курси. Визначення валютних курсів. Функції валютного курсу. Валютна система. Структура, основні функції та механізм функціонування валютного ринку. Валютні операції. Валютне регулювання. Конвертованість валют. Гривня – національна валюта України. Міжнародний валютний фонд та світовий банк. Роль співпраці України з МВФ та Світовим банком для розвитку її економіки.

Список рекомендованої літератури

1. Економічна теорія: навчальний посібник. Укл: М.І. Колосінська, С.І. Белей, С.В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів-т., 2021. 200 с.
2. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : підручник / Е. М. Забарна, О. М. Козакова, Н. О. Задорожнюк та ін. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 412 с
3. Економічна теорія. навч. посіб. / Г. М. Пилипенко, Ю. І. Пилипенко; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т. Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2022. – 196 с.

4. Економічна теорія [Електронний ресурс] : навчальний посібник для самостійної роботи студентів / М. А. Мащенко, М. С. Бріль, О. М. Кліменко та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, доц. М. А. Мащенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. – 266 с.
5. Основи економічної теорії : навч. посібник. / О. О. Кравцов. – Кривий Ріг-Prague: Oktan Print, 2023. – 355 с.
6. Економічна теорія: методичні рекомендації для підготовки до практичних занять з дисципліни для здобувачів денної форми навчання спеціальності D3 «Менеджмент», перший бакалаврський рівень вищої освіти / укладач К.Й. Пугачевська. - Мукачево: МДУ, 2025. - 57 с. (1,7 д.а).

Блок Б. Дисципліни циклу професійної підготовки
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Основи підприємництва»

Анотація

Метою є формування системи базових знань із організації, функціонування та правового регулювання підприємницької діяльності, а відтак формування підприємницького мислення.

Предметом дисципліни є вивчення та дослідження закономірностей організації та розвитку підприємницької діяльності, законів та принципів функціонування підприємств, ролі підприємництва у соціально-економічному, науково-технічному та інноваційному розвитку країни.

Основними завданнями є: формування у студентів комплексний науковий підхід до аналізу господарських явищ; поєднувати одержані теоретичні знання з практичними навичками та вміннями в обліковій сфері; вивчення об'єктивних закономірностей становлення та розвитку підприємництва, обґрунтування вибору суб'єктами підприємницької діяльності ефективних способів оптимального використання факторів виробництва.

Перелік тем дисципліни «Основи підприємництва»

№ п/п	Назва теми
1.	Об'єктивні основи функціонування та сутність підприємництва
2.	Економічна свобода та конкуренція
3.	Ризики у підприємницькій діяльності
4.	Види, сфери та форми організації підприємництва
5.	Підприємницька ідея. Організація та технологія створення власної справи
6.	Менеджмент та маркетинг у підприємстві.
7.	Система державної підтримки та сприяння розвитку підприємництва
8.	Правове забезпечення розвитку підприємництва
9.	Коопераційні зв'язки суб'єктів підприємництва

Зміст за темами

Тема 1. Об'єктивні основи функціонування та сутність підприємництва

Розвиток теорій підприємництва. Сутність та характерні риси підприємництва. Суб'єкти та об'єкти підприємництва. Приватна власність як економічна основа підприємницької діяльності. Форми організації суспільного виробництва. Засади підприємницької діяльності в Україні. Роль підприємництва в суспільстві. Логіка та мотивація підприємницької діяльності. Особистість підприємця та його ділові якості.

Тема 2. Економічна свобода та конкуренція

Свобода підприємницької діяльності, принципи здійснення підприємницької діяльності. Господарський кодекс – законодавча база здійснення підприємницької діяльності. Суть та основні функції конкуренції. Види конкуренції та її роль у розвитку підприємництва. Державне регулювання

конкуренції. Характеристика цінових та нецінових методів конкуренції. Типи конкурентної поведінки. Розвиток конкуренції в сучасних умовах.

Тема 3. Ризики у підприємницькій діяльності

Суть підприємницького ризику. Види ризику та методи їх оцінки. Ризик менеджмент. Управління ризиками у підприємницькій діяльності. Способи оцінки підприємницьких ризиків. Шляхи та методи зниження ризику в підприємницькій діяльності. Страхування ризиків. Хеджування. Опціони.

Тема 4. Види, сфери та форми організації підприємництва

Приватне, колективне та державне підприємництво. Види підприємницької діяльності. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності: одноосібне володіння, партнерство та корпорація. Підприємницька діяльність в галузях промисловості, будівництва, транспорту. Торговельне підприємництво. Фінансове підприємництво. Міжнародна класифікація організаційних форм бізнесу. Складні форми підприємницьких утворень

Тема 5. Підприємницька ідея. Організація та технологія створення власної справи

Зміст та етапи реалізації підприємницької ідеї. Джерела ідей та методи їх пошуку. Етапи оцінки ринкової інформації. Проведення маркетингових досліджень. Вибір організаційно-правової форми підприємницької діяльності. Технологія заснування власної справи: вибір ідеї та визначення раціональної стартової стратегії, засновницькі документи та їх підготовка, формування статутного фонду, державна реєстрація підприємництва. Типові моделі кар'єри у бізнесі. Стиль керівництва у бізнесі. Шляхи досягнення успіху у власному бізнесі.

Тема 6. Менеджмент та маркетинг у підприємстві.

Сутність менеджменту та його роль у розвитку підприємства. Функції управління. Системи управління. Організаційні комунікації, їхня роль у забезпеченні ефективної роботи підприємства. Організаційні рішення та процедура їхнього ухвалення у підприємстві. Організація маркетингу на

підприємстві. Вивчення попиту на продукції та сегментація ринку. Реклама в маркетинговій діяльності. Особливості цінової політики підприємства. Система збуту продукції. Маркетингові дослідження та їх значення для розвитку підприємництва. Методи вивчення ринку товарів та послуг.

Тема 7. Система державної підтримки та сприяння розвитку підприємництва

Сутність, завдання, функції, методи, форми та принципи державного регулювання підприємницької діяльності. Необхідність державного регулювання підприємницької діяльності. Передумови та механізми державного регулювання підприємництва. Патентування та ліцензування підприємницької діяльності. Державна підтримка та сприяння розвитку підприємництва

Тема 8. Правове забезпечення розвитку підприємництва

Правова база розвитку підприємництва. Господарський кодекс – законодавча база здійснення підприємницької діяльності. Проблеми правового забезпечення підприємництва в Україні. Вдосконалення нормативно-правової бази розвитку підприємництва. Фінансові важелі розвитку підприємницької діяльності та оподаткування Фінансово-кредитна підтримка розвитку підприємництва. Сутність та види податків. Податкова система України, її завдання та функції. Система оподаткування підприємницької діяльності. Система спрощеного оподаткування суб'єктів малого бізнесу.

Тема 9. Коопераційні зв'язки суб'єктів підприємництва

Суть та об'єктивна необхідність коопераційних зв'язків суб'єктів підприємництва. Форми коопераційних зв'язків суб'єктів підприємництва. Франчайзинг. Лізинг. Діяльність бізнес-інкубаторів. Договори субпідряду. Етапи становлення громадських об'єднань підприємців в Україні

Список рекомендованої літератури

1. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. 2021. 108с.

2. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін. Основи підприємництва: підручник; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
3. Основи підприємницької діяльності : підручник / за редакцією д.е.н., проф. В. М. Марченко. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. Вид-во «Політехніка», 2022. – 515 с.
4. Основи підприємництва: Підручник / [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.] ; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. – Житомир : ЖДТУ, 2019. – 493 с.
5. Основи підприємницької діяльності: конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. денної та заочної форм навчання першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка бізнеспідприємства» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: С.В. Поліщук, О.П. Кавтиш. Електронні текстові данні (1 файл: __ Кбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 153 с.
6. Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник /Алексеєва С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф., Сохацька Г. В. – Житомир: "Полісся", 2021. – 248 с.
7. Алопій В.В. Основи підприємництва: Навчальний посібник / Алопій В.В., Серeda С.А., Шутовська Н.О. — Львів: Новий Світ-2000, 2023. — 323 с.
8. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: Підручник/ за заг.ред.д.е.н. проф.І.М.Сотник – Університетська книга, 2023. – 572 с.
9. Основи підприємництва: Підручник / [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.] ; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. – Житомир : ЖДТУ, 2019. – 493 с.
10. Мохонько Г.А. Організація підприємницької діяльності. Навчальний посібник. Київ. КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2022. 61 с.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Економіка підприємства»

Анотація

Предметом дисципліни є процес вивчення господарської діяльності підприємства як суб'єкта господарювання та первинної ланки національної економіки.

Мета дисципліни – формування теоретичних та прикладних знань з основних розділів і тем економіки підприємства, розвиток навичок щодо організації та досягнення високої результативності господарювання підприємства як первинної господарської ланки суспільного виробництва.

Завдання – забезпечення науково-методичного підґрунтя для опанування здобувачами, необхідних методик розрахунку показників стану та ефективності використання окремих складових виробничо-ресурсного потенціалу підприємства, витрат й фінансово-економічних результатів діяльності підприємств.

Перелік тем дисципліни «Економіка підприємства»

№ п/п	Назва теми
1.	Підприємство як суб'єкт господарювання
2.	Структура та управління підприємством
3.	Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці
4.	Основні та оборотні фонди підприємства
5.	Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства
6.	Організація виробництва та забезпечення якості продукції
7.	Витрати на виробництво і реалізацію продукції
8.	Фінансово-економічні результати діяльності підприємства
9.	Розвиток підприємств: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація
10.	Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

Зміст за темами

Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання

Поняття підприємства. Головні напрямки діяльності підприємства. Установчі документи. Теорії і моделі підприємства. Законодавча база діяльності підприємств в Україні. Поняття підприємництва. Передумови становлення і розвитку підприємництва. Форми підприємництва. Моделі підприємництва. Форми співпраці у підприємницькій діяльності. Господарський договір, його розділи. Адміністративно-господарські санкції. Суб'єкти, типи і види міжнародного бізнесу.

Критерії класифікації підприємств. Види підприємств за Господарським кодексом України (за формою власності, за способом утворення, за правовим статусом та формою господарювання). Поняття реорганізації підприємства. Класифікація підприємств за видами економічної діяльності та розміром. Поділ промислових підприємств за типом виробництва, глибиною виробництва, широтою асортименту продукції, просторово-структурними ознаками. Поняття та види об'єднань підприємств. Кооперація та концентрація підприємств.

Тема 2. Структура та управління підприємством

Виробнича, загальна та організаційна структура підприємства. Функції та методи управління. Поняття та типи організаційної структури управління. Особливості вибору організаційної структури управління підприємством. Поняття ринку. Функції ринкової системи. Поняття та складові інфраструктури ринку. Мікросередовище та макросередовище підприємства: поняття та складові.

Тема 3. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці

Поняття персоналу підприємства. Промислово-виробничий і непромисловий персонал підприємства. Робітники, службовці, спеціалісти, керівники. Класифікація персоналу за стажем роботи: постійні, тимчасові, сезонні працівники. Показники стану і руху персоналу. Показники рівня використання робочої сили. Види фондів робочого часу робітників (календарний, номінальний,

явочний, ефективний). Види трудових норм, методи нормування витрат праці (хронометраж, фотохронометраж). Методи визначення оптимальної чисельності працівників: метод коригування базової чисельності, метод визначення чисельності на основі трудомісткості виробничої програми, нормативний метод.

Поняття та показники продуктивності праці (виробіток та трудомісткість). Фактори продуктивності праці. Поняття, теорії, функції мотивації праці. Методи мотивації праці. Елементи мотиваційного механізму. Поняття, види та функції заробітної плати. Державне регулювання заробітної плати (мінімальна заробітна плата, тарифна сітка, тарифні ставки, схема посадових окладів). Форми організації оплати праці (відрядна, погодинна). Системи відрядної форми організації праці (відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, непряма відрядна, акордна). Системи погодинної форми оплати праці (проста погодинна система, погодинна-преміальна, погодинно-преміальна з нормованими завданнями). Показники рівня фонду оплати праці, рентабельність фонду оплати праці.

Тема 4. Основні та оборотні фонди підприємства

Суть капіталу підприємства, форми капіталу підприємства (промисловий, торговельний і позиковий капітал). Класифікація капіталу підприємства: постійний і змінний капітал, основний і оборотний капітал, власний і позичений капітал. Основні і оборотні фонди підприємства. Амортизація основних засобів. Способи нарахування амортизаційних відрахувань (метод рівномірного (прямолінійний метод) нарахування, кумулятивний метод, виробничий метод). Види оцінювання основних засобів: первісна вартість, відновна вартість, повна вартість, залишкова вартість, ліквідаційна вартість, середньорічна вартість). Показники стану і руху основних засобів (коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт придатності основних засобів, коефіцієнт вибуття основних засобів, коефіцієнт введення основних засобів). Види зносу основних засобів (фізичний знос, моральний знос, форми морального зносу).

Показники ефективності використання основних засобів: фондівіддача, фондомісткість, фондоозброєність, фондорентабельність, термін окупності капіталовкладень, інтегральний показник ефективності використання основних засобів. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів. Сутність нематеріальних ресурсів та нематеріальних активів. Поняття, елементи, структура оборотних коштів. Показники ефективності використання оборотних коштів.

Тема 5. Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства

Поняття техніко-технологічної бази. Її технічна та технологічна складова. Показники технічного рівня виробництва. Поняття технології. Напрямки розвитку ТТБ. Виробнича потужність підприємства. Види виробничої потужності. Її чинники. Фонд робочого часу обладнання (календарний, номінальний, плановий ефективний, дійсний ефективний). Методи планування виробничої потужності підприємства. Оцінка використання виробничої потужності (коефіцієнт екстенсивного використання обладнання, коефіцієнт інтенсивного використання обладнання, коефіцієнт використання виробничої потужності).

Підтримання та розвиток ТТБ. Показники технічної оснащеності праці. Показники рівня прогресивності технологій. Показники технічного рівня устаткування. Показники рівня механізації та автоматизації виробництва.

Тема 6. Організація виробництва та забезпечення якості продукції

Поняття виробничого процесу. Класифікація виробничих процесів: основні, проміжні та обслуговуючі; дискретні та безперервні; ручні, автоматизовані та автоматичні. Виробничий цикл. Тривалість технологічних операцій. Типи виробництва (одиничне, серійне, масове, дослідно-експериментальне). Методи організації виробництва (непотоковий та потоковий). Концентрація виробництва. Критерії ефективності концентрації. Рівень концентрації, її показники. Комбінування виробництва. Показники рівня комбінування виробництва.

Спеціалізація виробництва. Види спеціалізації. Спеціалізація промисловості. Спеціалізація підприємства. Спеціалізація всередині підприємства. Показники рівня спеціалізації підприємства. Кооперування виробництва. Форми кооперування. Показники рівня кооперування. Елементи виробничої та соціальної інфраструктури підприємства.

Тема 7. Витрати на виробництво і реалізацію продукції

Поняття витрат. Собівартість продукції (витрати основної операційної діяльності підприємства). Витрати іншої операційної діяльності. Витрати не операційної діяльності. Витрати надзвичайної діяльності. Елементи витрат. Класифікація витрат, що входять до собівартості продукції, за калькуляційними статтями. Цехова, виробнича та повна собівартість продукції. Калькулювання собівартості. Сутність та функції ціни. Класифікація цін. Структура ринкових договірних цін. Оптово-відпускна ціна. Методи ціноутворення.

Тема 8. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства

Фінансові результати як економічна категорія. Джерела та види доходів підприємства. Прибуток як економічна категорія, його функції та класифікація. Рентабельність інвестованих ресурсів, рентабельність продукції, рентабельність продажу, загальна рентабельність підприємства.

Методи та системи аналізу фінансових результатів діяльності підприємств. Планування доходів підприємств. Етапи планування розподілу прибутку. Фінансовий стан підприємства та його показники (показники платоспроможності, показники фінансової стійкості, показники ділової активності). Ефективність як економічний показник. Класифікація видів ефективності виробництва. Система показників економічної ефективності. Резерви росту ефективності та досягнення високої конкурентоспроможності.

Тема 9. Розвиток підприємств: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація

Зовнішні та внутрішні чинники діяльності підприємств. Організаційні

зміни на підприємствах. Еволюційна та революційна модель змін. Поняття реінжинірингу. Поняття бізнес-процесу. Структурний та кадровий підходи до організаційного розвитку. Нові типи підприємств: мережеподібні, оболонкові, віртуальні, вертикальні, горизонтальні, едхократичні, партисипативні, гнучкі.

Трансформація, реструктуризація та реорганізація підприємства. Класифікація трансформацій підприємства за напрямками та видами, за цілями здійснення, за стратегічною спрямованістю. Санація як форма реструктуризації підприємства.

Тема 10. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

Поняття економічної безпеки підприємства. Цілі економічної безпеки. Об'єкти виміру економічної безпеки. Техніко-технологічна, продуктова, інтелектуально-кадрова, політико-правова, інформаційна, фінансова, екологічна, силова, соціальна складові економічної безпеки підприємства. Схема організації економічної безпеки. Антикризова діяльність. Індикатори та фактори кризових явищ. Стратегічна криза, криза прибутковості та криза ліквідності. Фази кризи.

Список рекомендованої літератури

1. Економіка підприємства [Текст] : підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2021. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Об'єм даних 14,95 Мб. <https://surl.li/pyqsrđ>
2. Економіка підприємства [Електронний ресурс] : конспект лекцій : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за спеціальністю 051 «Економіка», 075 «Маркетинг» / Н.М. Покровська КПП ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл). Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2025. – 269 с. <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/24da1674-e05a-402f-a104-a51458497ecf/content>
3. Hisrich R. D., Peters M. P., Shepherd D. A. Entrepreneurship. - 12th ed. - New York : McGraw-Hill Education, 2023. - 640 p.

4. Scarborough N. M., Cornwall J. R. Essentials of Entrepreneurship and Small Business Management. - 9th ed. - Pearson, 2022. - 720 p.
5. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – К.; Знання. 2004, 2014. 654 с.
6. Онищенко В.О., Старовірець А.С., Редкін О.В., Чевганова В.Я. Організація виробництва. Підручник. К. Лібра. 2008. 360 с.
7. Кузьмин, В. М. Економіка підприємства та управлінська економіка : практикум. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. 51 с.
8. Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. Економіка підприємства: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2019. 304 с.
9. Геращенко О. Економіка ХХІ: країни, підприємства, люди. Київ: Фоліо. 2019. 304 с.
10. Гетьман О.О. Економіка підприємства. Навч.посібник. Вид. 2. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 480 с.
11. Іванілов О.С. Економіка підприємства. 2-е видання. Київ : Центр навчальної літератури. 2019. 728 с.

КРИТЕРІЇ ТА ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ ВСТУПНИКА

Оцінювання знань вступників здійснюється за шкалою від 100 до 200 балів. Прохідний бал становить – 100. Завдання 1-10 - одновибіркові тести; за кожну вірно надану відповідь - 4 бали (максимум 40 балів). Завдання 11-30 - одновибіркові тести; за кожну вірно надану відповідь - 8 балів (максимум 160 балів).

Рівень знань	Кількість вірних відповідей	Рейтингові бали
Блок А «Дисципліни циклу загальної теоретичної підготовки» (4 бали за 1 вірну відповідь, мах =40 бали)	1	4
	2	8
	3	12
	4	16
	5	20
	6	24
	7	28
	8	32
	9	36
	10	40
Блок Б «Дисципліни циклу професійної підготовки» (8 балів за 1 вірну відповідь, мах=160 балів)	11	48
	12	56
	13	64
	14	72
	15	80
	16	88
	17	96
	18	104
	19	112
	20	120
	21	128
	22	136
	23	144
	24	152
	25	160
	26	168
	27	176
	28	184
	29	192
	30	200